

Reserapport från St.Barth

April 2015

Text; Gerd Sävenstedt

Bilder; Göran Dahlén och Gerd Sävenstedt

I 10 år har jag haft glädjen att få vara samordnare för samarbetet med våra tre vänorter. Men nu är det dags för pension och Göran Dahlén kommer att ersätta mig. Under våren 2015 besöker vi alla tre vänorterna för att Göran ska få träffa folk och få en inblick i det vänortssamarbete som pågår.

En av de tre vänorterna är franska St.Barth i Karibien. En vänort som många har ifrågasatt och varit kritiska emot, att Piteå ska ha en vänort som är en turist-ö långt borta.

Visst är det en ö dit många kändisar åker, där markpriserna är skyhöga, där lyxbåtar ligger i hamnen, där märkesbutiker kantar gatorna i Gustavia. Men så var det inte då för nästan 40 år sedan när Piteå och St. Barth blev vänorter. Inte heller är det det liv vi möter när vi åker dit för vänortsutbyten.

Då i mitten av 70 talet bestämde sig St. Barth för att man skulle ha en vänort och att den skulle vara svensk. Under nära 100 år, 1785-1878, var ön en svensk koloni men så i en omröstning på ön bestämdes det att ön åter skulle bli fransk. Ön byttes mot ett hamnmagasin i Göteborg och återlämnades till Frankrike. Då på 70-talet när tanken om en svensk vänort väcktes var Göteborg en vänortskandidat, men när delegationen från St. Barth kom till ön tyckte de att staden var alldeles för stor.

Det blev Piteå där man redan hade etablerat kontakter. 1977 fattade kommunfullmäktige ett formellt beslut om att Piteå och St. Barth skulle bli vänorter. Det är med vänorter som med andra relationer, under vissa perioder är kontakterna sparsamma och under andra ganska livaktiga. Under en lång följd av år var kontakterna sparsamma men de senaste tio åren har de varit regelbundna och utbyten har skett.

Då för tio år sedan besökte kommunalrådet Peter Roslund ön och man bestämde att vänortsförhållandet skulle byggas på tre ben; en St. Barth förening skulle bildas i Piteå, minst ett officiellt besök under varje mandatperiod och kommunen skulle stimulera till ett ungdomsutbyte. Det sistnämnda har varit det svåraste. En vänortsförening har funnits i 10 år, utbyten har skett regelbundet och sedan ett par år tillbaka finns kontakter mellan Pitholmsskolan och skolan på ön.

En lång resa

Annandag påsk reser vi, via Paris och St.Maarten, en ö som till hälften är holländsk och till hälften fransk. Därifrån tar vi ett litet plan med piloter som är specialutbildade för att landa på ön. Jag tar fram kameran och ska fota den vådliga men vackra färden och ser att batteriet inte finns i kameran och inser att det ligger på mitt skrivbord på jobbet. Telefon- och kamera- och jag, vi går inte bra ihop. Vi landar på en av världens kortaste landningsbanor som kräver specialutbildade skickliga piloter. En dag under vårt besök när vi är i närheten av landningsbanan svischar ett plan över våra huvuden och jag tror att biltaket ska följa med. På flygplatsen möts du av välkomstskyltar på svenska, engelska och franska och jag känner att det ska bli roligt att få introducera Göran på denna ö, där det fortfarande finns så många svenska minnesmärken och där den svenska historien hålls levande. För min del är det tredje besöket.

Nils Dufau, öns vicepresident möter oss. Han är en av dem som håller historien levande och det är nog också därför som han är ordförande i den svensk-franska vänskapsföreningen som finns på ön. De har bokat en bil som vi kan använda. Även om ön är liten så behöver man en bil då det inte finns några allmänna transportmedel. Det är drygt 3 år sedan jag var här senast och en av de första saker jag lägger märke till är att antalet bilar har ökat markant. Vi installeras på ett litet hotell en halv mil från centrum och efter en middag med Nils och Arlette känns det skönt att få krypa till kojs efter ett dygns resande.

På morgonen hinner vi ta ett dopp i havet. Det är bara ett par minuters promenad förbi den kyrkogård där minst en av de svenska guvernörerna finns begravda. Göran tycker det är skönt och jag som vill ha mycket varmt vattnet tycker att det är betydligt kallare än vad vi hade i Piteå förra sommaren. Vi hinner också med att ta en tur ut på ön.

Backarna är hissande, vägen är smal och bilen automatväxlad så det blir ett litet äventyr. Det finns ca 9 000 bofasta på ön, varav ett stort antal portugiser som kommit till ön där männen framförallt jobbar inom byggsektorn och kvinnorna inom servicesektorn. Det är svårt att få tag på bostad och ofta är de flera som delar på ett hus då hyrorna också är höga. Vi träffar också flera som flyttat tillbaka till ön som pensionärer och bygger sig ett hus, om det finns familjemark att bygga på – för tomtpriserna är skyhöga.

Blanchards

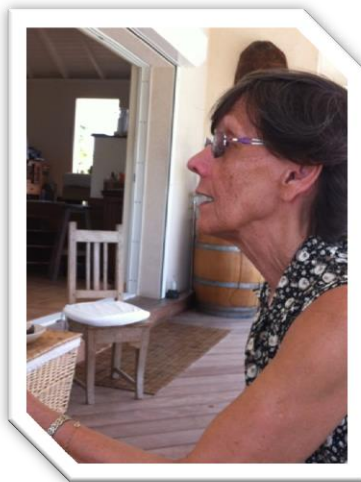
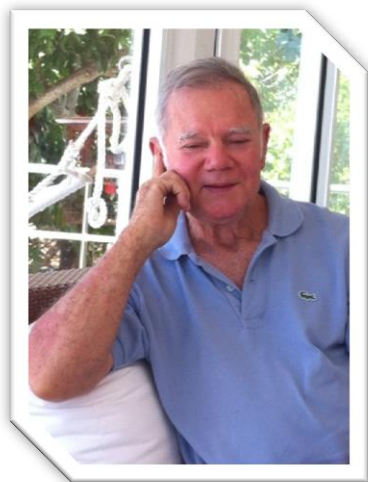

Göran Dahlén i samtal med Daniel Blanchard, tidigare borgmästare som var med vid starten för 38 år sedan

Då när avtalet om vänortssamarbetet skrevs under var Daniel Blanchard borgmästare på ön. Idag är han pensionerad men fortfarande aktiv i Fransk-svenska föreningen, som han också varit ordförande för under många år. Vi är ditbjudna på lunch. Daniel som varit i Piteå vid ett flertal tillfällen tycker om vår stad. Och särskilt goda minnen av de gånger han har fått vara med på älgjakt. Han berättar om alla samtalen i skogskojan som gav honom kunskap om Sverige, om Piteå, om vad som var viktigt, om vår historia, om drömmar om framtiden och vänskapsbanden som knöts. Hans engagemang för

Sverige har också gett honom Nordstjärneorden, för allt det goda arbete han gjort för att sprida kunskap om och utveckla relationer till Sverige.

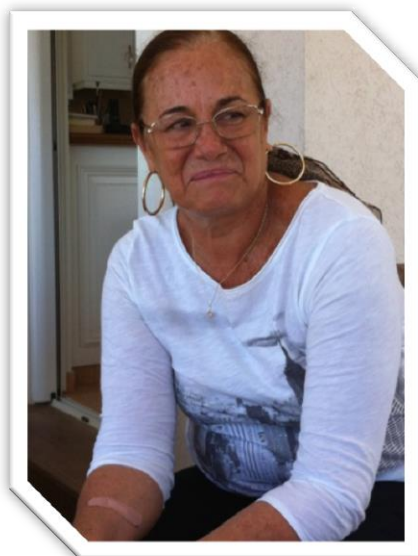
I slutet av februari hade vi förmånen att få ta emot deras dotter Veronique med familj som bor i Frankrike. En familj som skulle åka hem till Frankrike och tala om att inte skulle man åka till Alperna när man kunde åka till Norrbotten, en del av Sverige som hade allt om man tycker om att vara ute i naturen. Här fanns stillheten, skönheten och man behövde inte trängas med alla andra. När de fick höra tals om Piteå Summergames så fick de en idé, att 2016 kunna komma tillbaka med sonens fotbollslag och spela fotboll i midnattssolen land.

Robert, pensionerad präst

och Arlette med stort engagemang i samarbetet

På besök är också Arlette, pensionerad sjuksköterska som återvänt efter 28 år i Frankrike och Daniels bror Robert, pensionerad katolsk präst. Han liksom många andra åkte till Guadeloupe för att studera och blev kvar där tills nu, då han som 75-åring pensionerades och återvände hem, byggde ett litet hus på familjemarken där även några av hans syskon finns.

Ingen har råd att köpa mark här idag, säger *Vivianne Blanchard* - så vi som har haft turen att ärva mark delar upp marken så att det finns en bit till var och en av oss. Från familjens ställe har man en bedårande utsikt ut över havet och här hos Blanchards har det tagits emot mängder av svenskar under åren som fått del av deras gästfrihet under kortare eller längre tider. När vi pratar om det så instämmer papegojan Jacko att det här är ett bra ställe om man vill ha lugn och ro. Familjen bygger också ett hus på Viviannes släktmark i Gustavia, ett hus med två sovrum där de kan bo om de får svårt att gå när de blir äldre men fram till dess ett hus de kan hyra ut.

Timmarna går fort och det finns många historier att berätta och många kort att titta på. Arlette vill visa oss sitt nybyggda hus innan det blir mörkt och vi ska vara med på vänskapsföreningens årsmöte.

Vänskapsföreningen L'A.B.A.S

En förening med cirka 25 medlemmar som funnits länge. Jag känner ett flertal av medlemmarna som varit i Piteå på besök under åren. Det är många kära återseenden. En del pratar engelska och andra pratar bara franska. Jag undrar vart mina kunskaper i franska tagit vägen. Jag förstår kanske 25 % av vad som sägs när de pratar franska. Kassören redogör för ekonomin och Nils förklarar sen att den är ganska god eftersom de kunnat fondera pengar. En stor fråga på dagordningen är nästa resa till Piteå. Flera vill åka men frågan är när. Efter en intensiv diskussion så kommer de fram till att juni 2016 är bästa tiden. Det besöket är något som Göran får ta hand om, något han ser fram emot. I föreningen så finns också en svensk som bott på ön sen 90-talet. Han bjuder hem Göran och mig på middag där han har ett av sina många barn på besök och ett barnbarn som har jobbat på ön i några månader. Han kör varor till öns restauranger och under dagarna vi är där så stöter vi på honom hårt arbetande vid ett flertal tillfällen. Att köra en liten lastbil på de trånga gatorna och gränderna kan många gånger vara en utmaning. Vi har en trevlig kväll med värden som känner ön väl och har mycket att berätta.

Följande morgon har vi ett inbokat möte med öns president Bruno Magras. Stadshuset ligger fantastiskt vackert vid kajen och på ena sidan finns ett solur som ön fick som gåva från Piteå kommun för 3,5 år sedan. Ett solur i sten, designat av Torbjörn Häggbom, designlärare på Strömbackaskolan och tillverkat av Bothnia Granit i Öjebyn.

Det är svårt att hitta en parkeringsplats i stan men vi hittar en och tar en promenad längs kajerna till Stadshuset. Presidenten är sjuk men på plats, så vi hälsar bara på varandra och utbyter en del hälsningar. Han måste ha ett par korta möten innan han återvänder hem och kryper ner i sängen igen.

De partier som finns på ön är inte politiska utan de går till val på ett handlingsprogram. I samma

parti kan det finnas många olika politiska uppfattningar. Det partiet där både Bruno Magras och Nils Dufau finns, har styrt ön under en lång tid. De har idag 16 av 19 platser i öns fullmäktige. I styrelsen finns presidenten, fyra vice presidenter, en från oppositionen och ytterligare en ledamot.

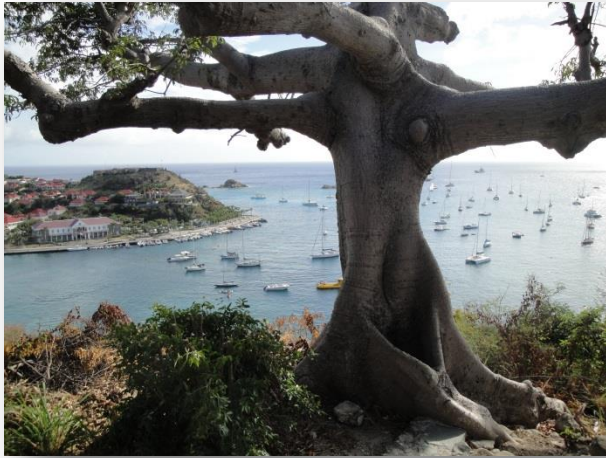

Vicepresident Nils Dufau

samt svenska nationalsången i sessionssalen.

Kommunen har ca 180 anställda inom de kommunala verksamheterna. Alldeles nyligt invigdes ett äldreboende. Området kring stadshuset är ett område där många lägger till med sina båtar, flanerar, barnen åker cykel eller skate-board och ett område där man kan sitta och se solen gå ner. Under Sverigeveckan förra året invigdes en utställning av den danske konstnären Björn Okholm Skaarup med temat karneval och hans djurfigurer blev så populära, främst bland barnen, så kommunen köpte in dem alla. Granne till stadshuset ligger, på Pitegatan, ligger The Wall house- stadens museum, där det just är nu en konstutställning av den amerikanske konstnären Jasper Johns. Här i området är det liv och rörelse under Sverigeveckan och Pitedagen.

Vi äter lunch tillsammans med Nils och stabschefen Therrie - och som vanligt är den lång. När man är här äter man gärna fisk och en fantastisk god fisk. Vi pratar om förändringarna på ön där turismen, som Nils har ett särskilt ansvar, engagerar. Turismen är viktig för ön och det är viktigt för öns ekonomi att den håller en hög nivå. På ön betalar ingen skatt. Däremot så beskattas de varor som tas in med 5 % och här på ön importeras nästan allt.

Utsikt mot stadshuset

En annan viktig inkomstkälla är det skatt man får från husförsäljning. Om huset säljs inom 10 år så får man betala en skatt vid försäljningen. Hälften av skatten betalas till franska staten och hälften behåller man.

2007 förändrades förhållandena på ön då man blev en "Oversea Territorial Collectivity" vilket innebar en betydligt större självständighet och kortare beslutsvägar till moderlandet Frankrike. Det innebär att man själva har mandat att besluta om politik, sociala och kulturella områden och de kan själva sköta sina affärer. En stor förändring som också innebär att man är utanför EU.

Svenska konsulatet

När man flanerar i centrum så slås man av att nästan alla gator har svenska namn – och franska- men inga används egentligen. Sverige är faktiskt det enda land som har ett konsulat på St. Barth. Dantes Magras, en man med många järn i elden är honorärkonsult på ön sedan 1999. Huset där konsulatet är inrymt har en del i den svenska historien på ön. Idag används det för olika tillställningar, föredrag och av inbjudna sällskap. Dantes som tar emot oss visar oss runt berättar om de planer som finns med att ytterligare restaurera huset och hans svensktalande dotter är den som driver det projektet.

Arlette

På kvällen är vi hembjudna till Arlette på middag. Arlette som har två vuxna barn återvände till ön för några år sedan och har byggt ett fantastiskt hus. Ytterligare ett hus med en bedårande utsikt. Att hon har tänkt åldras i huset är helt klart för hennes vackra smarta hus är tänkt att man ska kunna leva i även om man är rullstolsbunden.

Arlette är oerhört engagerad i arbetet med Sverige, hon samarbetar med Per Tingbrand, den f.d. pitebon som har skrivit en hel mängd artiklar och böcker om den svenska eran på ön.

Pers arbete har gjort honom både till hedersmedborgare på ön och till hedersdoktor vid Umeå universitet.

Arlette som har mängder av både skrivet material och bilder har gjort ett eget museum på nedre botten där en hel del av vår gemensamma historia finns dokumenterad. I en liten monter så ser man också hennes profession, gamla föremål som använts inom sjukvården och hon verkar glad att det inte var de instrument hon behövde använda som sjuksköterska.

Systrarna Questel

Vi hinner med en egen liten utflykt innan det blir dags för att hälsa på hos systrarna Questel. Att komma in i deras hem är att komma till det traditionella St.Barth. I huset som är 100 år är kvinnorna födda. Man kallade på barnmorskan och så kom man till världen. Här bor Uranie och hennes syster, båda pensionärer sedan länge. Nyligen har deras tredje syster kommit

tillbaka från Frankrike och

bygger ett litet hus i närheten- på familjejorden. Jag har träffat de två äldre vid några tillfällen. Uranie som har varit till Sverige två gånger är det mest pratsamma – kanske för att hon är den som kan engelska.

Jag undrar hur det kommer sig att de har blivit engagerade i det svenska arvet. Uranie som aldrig har varit gift, blev en del i grannfamiljen där hon arbetade under 25. Hon skötte hus och tog hand om barnen hos Denise och Jean Magras, han som var en av de tre öbor som fått Nordstjärneorden ur den svenska kungens hand.

- Det här gjorde att jag träffade en massa svenskar och pitebor säger hon och räknar upp en hel del pitebor som hon lärt känna under åren. Det har varit roligt att få släppa in en del av världen i vårt hem, säger Uranie och menar att det bidragit till att man blivit nyfiken på och intresserad av världen runt omkring

Deras traditionella hus har en bedårande utsikt med en fantastisk trädgård. I ett fruktträd härjar en leguan, en urtidsjätteödlan som mår gott när hen får smaka i sig all frukt relativt ostörd. Här liksom i många hem så lever man större delen av tiden utomhus. I trädgården finns ett litet Jesusbarn i krubban som en amulett året runt och Uranie vill absolut ha det så. Det mesta gör man utomhus även om huset moderniserats under årtiondena. De äter, diskar och umgås i regel utomhus. Inne i vardagsrummet hänger foton på väggarna som berättar om livet och människorna som är viktiga i hennes liv. Hon berättar hur det var på ön när de var barn, då det inte fanns några pengar utan det mesta handlade om byteshandel för att klara sig. De ser utvecklingen – och inte tycker vi om allt, säger Uranie men inser att turismen är viktig för öns utveckling.

De bjuder oss på lunch, traditionell karibisk mat, gratäng av matbananer "plantines" och en annan potatisliknande grönsak tillsammans med kyckling. Det smakar bra och vi tillbringar några timmar där innan Nils kommer för att ta oss med på en rundtur på ön.

Rundtur

Här ska Pitehuset ligga- om det blir av, på historisk mark med fort Gustav som landmärke. Idag finns också planer på att anlägga en botanisk trädgård

En av idéerna som ligger i "utvecklingskorgen" är att det ska byggas ett Pitehus på ön. När jag presenterade idén för många år sedan så bemöttes den positivt. Tanken var att involvera bygglinjen på Strömbackaskolan, bygga här i Piteå, transportera det med båt och sen skulle ungdomarna åka dit och vara med att sätta upp det årets etapp. Där skulle det finnas rum att hyra för en rimlig penning, möjlighet till själv hushållning, mötesrum och ett ställe att marknadsföra Piteå och Norrbotten.

Ett problem som syntes oöverstigligt var tomtmark. Nu 6-7 år senare har St.Barth fått ett markområde av franska staten och här kan de tänka sig att huset ska byggas. Det börjar bli allvar och tusen utmaningar för Göran att ta tag i om den här iden ska förverkligas. Men det vore fantastiskt om det gick att genomföra och att våra ungdomar och företagare skulle kunna bli involverade. Tänk vilken helt fantastisk möjlighet att också få marknadsföra Piteå och Norrbotten och också vara ett medel att knyta Piteå och St.Barth ännu närmare varandra. Om det blir verklighet då vill jag verkligen vara med vid invigningen.

Andra idéer som det finns ett intresse av att utveckla idéer är;

Att ta fram en mer detaljerad plan för ett utbyte mellan kulturarbetare i St Barth och Piteå. Utgångspunkten är dels att det ska kunna genomföras fysiskt utbyte på plats i respektive kommun med några års mellanrum, dels att möjliggöra detta genom att använda distansöverbyggande teknik.

Fortsätta att utveckla skolutbytet

Dokumentation av det svenska arvet på St. Barth. Piteå åtar sig att undersöka möjligheterna för någon att åta sig detta uppdrag.

Att 2016 kunna delta med ett lag på Piteå summer Games

Marius en levande legend

Jag är glad att ha fått lära känna Marius, jag är glad att Göran har fått träffa honom, jag är glad att en hel mängd pitebor har fått lära känna honom. Det är lördag eftermiddag och i ena hörnet sitter ett slags spontan band av äldre gentlemän och spelar skön avslappnade musik. "så här är det alltid på lördagarna," säger han, en plats där man träffas, tar en öl, umgås, hänger och äter en hamburgare eller två.

Vi träffar honom på Le Select, en bar och öns "svenska ambassad".

Inne i barnen finns gulnade bilder på kungaparet, vimplar från alla Svea rikes hörn och plaststolarna ute under de stora träden är gula och blå. Marius öppnade baren 1949 för att få lite mer inkomster så att han kunde försörja sin stora växande familj. Han är öppen, personlig och privat samtidigt och är med sina 92 år en viktig del av öns historia. Han är fullständigt glasklar och kan berätta om både

sådant som pågår och pågick. – Visst smugglade vi alla som var på sjön, säger han och skrattar och jag förstår att det bidrog till att han hade råd att köpa en bit mark där han kunde bygga ett litet hus till sig och sin familj.

Under de tre timmar vi sitter där kommer mängder av människor fram, hälsar och kramar. Han tycks känna alla. När jag sitter där och iakttar honom så ser jag all den kärlek han utstrålar och den kärlek han får tillbaka. När jag påpekar det säger han- man får det man ger. Jag mår gott i hans närhet. I huset som han byggde för några år sedan - men inte bor i, finns ett museum om hans liv. Här finns hälsningar från vår svenska kung, från Obama och när baren firade sitt 60 års jubileum så kom folk ditresande från hela världen för att vara med.

På ett träd står det "office", och det är här han haft sitt kontor i alla år även nu när en av sönerna driver stället. Vi pratar också om att bli gammal och om döden.

- Nu finns ett nytt fint äldreboende här på ön, säger han men där får de aldrig sätta mig säger han och påpekar att i sitt lilla hus där han fortfarande bor där vill han också få dö. Nu får han lite hjälp av barnen och nu sedan doktorn halverat medicineringen så känner han sig också piggare, fastän han nu går med käpp efter att ha trillat illa. Han frågar om gamla vänner i Piteå, en del i full vigör och när han får veta att flera av hans gamla vänner inte längre finns kvar så blir han sorgsen. Han tar människor och relationer på allvar.

Micheline

är också med i kommunstyrelsen och har ett ansvar för skolfrågor. Hon var till Piteå för några år sedan och då fick skolsamarbetet en liten skjuts. På kvällen blir vi hembjudna till henne på middag. Hon bor i ett stort hus med man och två söner, den ena sonen var med på resan till Sverige för ett par år sedan. Med på middagen finns Nelly och hennes man. Nelly som är ett allt i allo på kommunen och har varit med länge – men aldrig till Sverige. Även Daniel och Vivian och Nils är med. De bjuder på en fantastisk skaldjursmiddag med läckerheter som är fångade runt ön.

Och en av Görans idéer är att man ska starta ett gemensamt skolprojekt där elever i Piteå och på St. Barth tillsammans ska göra en kokbok med recept från vår och deras del av världen. Låter jätteroligt och fullt genomförbart så egentligen är det väl bara att starta.

Reflektioner

Det är lätt att förälska sig i den här ön, skönheten, värmen och den avslappnade stämningen som finns på ön. Men för mig är det framförallt människorna jag har lärt känna genom åren som gör att den får en speciell plats i mitt hjärta. Det är en ö som jag önskar att många pitebor ska knyta kontakter med. I 10 år har vi haft en vänortsförening som vem som helst kan gå med i. Vart annat år har föreningen ordnat resor till ön. Varje gång har människor på ön öppnat sina hem och tagit hand om sina pitegäster – alldeles gratis. Motprestationen är att man ska vara beredd att öppna sitt hem när de kommer till Piteå. Det är den här människa – till människa relationen som gör att man har möjligheter till upplevelser utöver det vanliga.

De här dagarna på ön har varit betydelsefulla. Framförallt för att Göran ska få möta människor, ha möjligheter att få en förståelse för och insikt i de starka relationer som finns mellan människor på ön och i Piteå. Visst är de flesta som är engagerade i vänortsarbetet äldre men i vänskapsföreningen så fanns det också några från en yngre generation. ” Intresset brukar komma vid 40 års ålder”, säger Nils och vi kan alla konstatera att ett av de viktigaste områdena är att få ett livaktigt utbyte mellan skolor här hemma och där. Jag är fullständigt övertygad om att det kommer att få fart med det intresse och engagemang som finns.

Även om det är en liten paradiso som kan blända vid första intrycket, så är den glamorösa världen liksom långt ifrån den värld vi möter. Vi möter kommunala tjänstemän och förtroendevalda som kämpar för utvecklingen av ön. De förtroendevalda har en ringa ersättning för det jobb de lägger ner och de flesta har ett jobb vid sidan om för att försörja sig. Vi känner igen oss i mycket. En sak de kämpar med nu är att få nån ordning på trafiken. Kollektivtrafik har diskuterats men de tror att det inte skulle fungera då folk skulle få för långt att gå till de olika hållplatserna. Men jag undrar ändå, vore det inte möjligt med små bussar till de mer befolkade delarna av ön – för trafiken är ett problem. En generell hastighetsbegränsning på 50 km råder på ön och det är nog klokt för nog hissar det i magen åtminstone ett par gånger vid varje biltur – och då är jag ändå ganska van från mina år i Afrika vid väger som är utmanande.

Vi möter vanliga människor som har bekymmer, glädjeämnen och drömmar som vi känner igen oss i. Även om språket många gånger kan vara en utmaning så går det ändå på nått sätt att kommunicera. De här mötena berikar.

Jag tror att mycket av det som finns i planeringspåsen kommer att förverkligas och förhoppningsvis komma många till glädje, både här hemma och där. Och Göran han har redan insett att han har en hel del spännande utmaningar att möta under de kommande åren.

